
PRIKAZ KNJIGE

Museums and innovations. // ur. Antoš, Zvezdana; Fromm, Annette B.; Viv Golding. Cambridge Scholars Publishing, 2017.

dr.sc. ZVJEZDANA ANTOŠ □ Etnografski muzej Zagreb, Zagreb

Autori publikacije *Muzeji i inovacije* istraživali su inovativne načine prezentiranja baštine ponajprije etnografskih muzeja i muzeja društva odnosno muzeja grada na temelju stalnih postava te povremenih i putujućih izložaba. U knjizi su razvili kritičku raspravu o novim načinima razmišljanja i rada u muzejima.

Muzej predstavlja znanje zajednice i društva, ali i kulturnu raznolikost, pa je njegova dodatna uloga u društvu uspostava novih relacija s različitim kulturama, što je omogućeno povezivanjem znanosti, zajednice i muzejskih kustosa. Pri tome muzeji u praksi razvijaju različite pristupe – jedni se otvaraju zajednici problematiziranjem mnogih društvenih tema poput industrijalizacije, globalizacije te pitanja kolonija i novih zajednica. Politika je oduvijek imala velik utjecaj na muzeje, pa i na predstavljanje pojedinih kultura. Posebna se pozornost usmjerava na nove načine prezentacije muzejskih priča. Osim toga, dolazi do promjena u poimanju memorije i baštine, pri čemu postaje važno pamćenje zajednice, što je posebice jasno definirano za nematerijalnu baštinu.

Općepoznato je da svaki muzej određuju njegove zbirke, ali suvremeni muzej ne može publici ponuditi samo elemente prošlosti. Zato se muzeji susreću s pitanjima kako predmetima dati nova značenja u interakciji s multikulturalnom zajednicom. Pojedini su muzeji uspjeli uspostaviti otvoreni dijalog sa zajednicama ili njihovim predstavnicima tako što su ih povezali s predmetima u muzejskim zbirkama.

Sve važniju ulogu ima praćenje kvalitete posjećenosti muzeja, odnosno praćenje vrste posjetitelja koji muzej doživljavaju kao mjesto dijaloga, mjesto na kojemu će pronaći odgovore na mnoga pitanja. Zato novi muzej postaje interaktivan, odnosno ne nudi samo odgovore na postavljena pitanja nego potiče posjetitelje na razmišljanje i omogućuje im razumijevanje onoga što su vidjeli i doživjeli u njemu.

Muzej mora ponuditi publici povezanost s predmetima, ali pri tome se ne može koristiti samo jednom disciplinom kojom će objasniti pojedini predmet već je to moguće isključivo interdisciplinarnim pristupom.

Pojedini autori postavljaju pitanja o novom smislu u predstavljanju identiteta tako da zbirkama nastoje dati interkulturalni kontekst odnosno želeći prikazati promjene u društvu, pri čemu smatraju da je njihova nova uloga aktivno djelovanje na zajednicu i pronalaženje odgovora na njezine potrebe. Muzeografija danas ima provokativnu ulogu – mora objasniti tko smo i što su muzeji društva, što je mnogo više od prikazivanja tehničkih dostignuća i funkcije pojedinih predmeta. Zato neki autori smatraju da je bilo nužno uvesti spomenute promjene. Potrebno je uspostaviti suradnju sa zajednicom i dovesti njezine pripadnike u muzej te im pomoći u razumijevanju predmeta i svijeta oko njih. Etnografski muzeji, koji su redovito smješteni u gradovima, kontinuirano rade na uspostavi demokratskog dijaloga i pokušavaju biti medijatori u političkim "igramima". Zato i nije slučajno što se pojavljuju nove vrste muzeja društva, dijaloga i komunikacije, koji su ujedno i pluralni i medijski (*media museum*).

Pri tome možemo govoriti o potpuno novom obliku muzeja 21. stoljeća. Takav muzej bez straha i ograda predstavlja teme s kojima se suočava suvremeno društvo i koje su katkad iznimno teške, poput trgovanja ljudima, homoseksualizma, AIDS-a/HIV-a i sl. Riječ je o razmjeni različitosti koja je definirana brojnim načinima. Muzej može biti forma, ali ga određuje i način na koji komunicira s predmetima, kao i poruke koje pri tome šalje. On mora biti provokativan, imati aktivnu ulogu u društvu i na pojedine događaje reagirati povremenim izložbama ili organiziranjem različitih tribina. Novi etnografski muzej postaje forum i centar kulturne i umjetničke scene, mjesto susreta različitih profesija, od znanstvenika do arhitekata, ali i mjesto susreta i dijaloga različitih kultura.

Poglavlja u knjizi *Muzeji i inovacije* nastala su na osnovi vrlo provokativne rasprave koja se razvila na istoimenoj konferenciji u Zagrebu 2014. Zato je i rad na ovoj knjizi bio veliki izazov. Poglavlja su podijeljena na šest tematskih cjelina u kojima je sudjelovalo 17 međunarodno priznatih autora odnosno kustosa i znanstvenika. Knjiga je namijenjena stručnjacima, ali i široj javnosti koju zanimaju suvremene muzeološke teme i koja želi saznati koji su novi trendovi u muzejskoj struci.

Iris Edenheiser u prvom je poglavlju pod nazivom *Istraživanje identiteta i zajednice* razvila raspravu o novim pristupima izlaganju etnografskih predmeta u Njemačkoj. Njezino se razmatranje temelji na tvrdnji da je predmete iz muzejske zbirke s kolonijalnom prošlošću potrebno reinterpretirati i prikazati u novom kontekstu, u kojemu će njihova problematična prošlost biti prikazana uz pomoć zajednice koja će predmetima dati novu interpretaciju u kontekstu etnografskog muzeja.

Margaret Quin je analizirala kakvu ulogu imaju muzeji u Irskoj i Velikoj Britaniji u promociji međukulturnog dijaloga različitih etničkih i socijalnih zajednica te je ponudila teorijski diskurs prema kojemu bi integracija interkulturnog dijaloga u osnovno funkcioniranje muzeja omogućila razvoj društveno još inkluzivnijeg muzeja.

Ulogu malih muzeja u nevelikoj, stigmatiziranoj zajednici na primjeru Bir Mula Heritagea u Bormili na Malti razmatrali su **John Vella** i **Josann Cutajar**. Pripadnici lokalne zajednice pridonijeli su razvoju novih interpretativnih materijala o intrigantnoj povijesti navedene kuće, kao i uspostavi izgubljenog identiteta uz pomoću inkluzivne pedagogije.

Perić je u svojem radu predstavila studiju slučaja projekta koji je 2006. potaknuo multimedijски umjetnik Vladimir Perić u Muzeju djetinjstva u Beogradu. Autorica je ilustrirala kako se bogata muzejska zbirka može povezati sa suvremenom umjetnosti i pomoći u rekonstrukciji prošlosti.

U drugom poglavlju naslovljenom *Komunikacija baštine i nematerijalnog* autori su predstavili dvije studije slučaja koje su nastale na osnovi rada muzeja i zajednice u Srbiji, Hrvatskoj i Italiji, a dokumentirali su i predstavili baštinu u tri različita muzeja kako bi na inovativan način ojačali identitet. **Nikola Krstović** je na primjeru Muzeja na otvorenome u Sirogojnu, u Srbiji, koji je 2010. započeo radikalnu transformaciju pokazao kako je razvojem različitih kritičkih izložaba o "osjećaju mjesta" potaknuta promjena Muzeja.

Istarski centar za nematerijalnu baštinu osmislio je neke inovativne praktične mjere zaštite nematerijalne baštine regije, čije je primjere **Mario Buletić** naveo u tekstu. Pri tome je istaknuo istraživanje i aktivno sudjelovanje zajednice u proslavi Martinja kojom su oživjeli staru tradiciju proizvodnje vina i sva ostala događanja, uz aktivno sudjelovanje zajednice.

Elisa Trafaglia i **Claudia Giostrella** predstavile su nov pristup izlaganju povijesnih i etnoloških artefakata primjenom interaktivne multimedijске tehnologije u Museo del Risorgimento u gradu Lucca, kako bi odgojile, novu vrstu publike.

Predmeti u Etnografskome muzeju u Valenciji bili su prepoznati kao "valencijski identitet" i postali su dio nostalgičnih prikazivanja u muzeju. **Joan Segui** je započeo treće poglavlje pod nazivom *Transformacije* obrazlažući kako je Etnografski muzej u Valenciji pretvoren u dinamično i društveno aktivno mjesto. Opisao je izazove s kojima se susretao u primjeni nove muzeologije i isticanju baštinske vrijednosti muzejske zbirke.

Malgorzata Oleszkiewicz je pisala o transformaciji izložbi u Etnografskome muzeju u Krakovu, pri čemu su iskorištene nove metode interpretacije običaja vezanih za proljetni ili životni ciklus, i to uz pomoć osobnih priča. Te su priče navele posjetitelje na otkrivanje osobnih iskustava i želju za kazivanjem vlastitih priča, na temelju kojih su kontekstualizirani muzejski predmeti.

Muzej grada Helsinkija susreo se s izazovom planiranja izložbenog programa za razdoblje od četiri godine (2014. – 2018.). **Harju Jari** dokumentirao je proces planiranja muzejskog rada u tekstu s naslovom *Izložbena politika*, u kojemu je objavio upute kako kreirati dosljedan i zanimljiv izložbeni program. U poglavlju *Participacija i socijalna pravda* prikazana je nova praksa osmišljavanja izložbene politike Muzeja grada Helsinkija.

Svakodnevne aktivnosti muzeja povezane su s aktivnim sudjelovanjem publike i interpretacijom kulturne baštine. Pri tome je osobito važno stvoriti javna mjesta u kojima će građani odnosno muzejska publika moći aktivno participirati u životu muzeja. **Agnes Aljas** je na primjeru Nacionalnog muzeja Estonije analizirala različite prakse participiranja građana u muzejskim izložbama postavljenima online ili u muzejskim prostorima.

Različite vrste medija pomažu muzejima u dopunjavanju vizualnih atrakcija za publiku.

Tako pomažu muzejskim kustosima u stvaranju mjesta na kojima će interpretirati predmete i ideje te im pomažu u višestrukim načinima interpretacije muzejskih predmeta. Na primjeru novoga stalnog postava Amsterdam muzeja **Eef Masson** je istražila takve mogućnosti u dosadašnjoj izložbenoj praksi tog muzeja i pokazala kako mediji pomažu u realizaciji postmodernih ideala.

Ograničene razine kulturne participacije imigranata iz Moskve i potpun izostanak njihove želje za sudjelovanjem u kulturnom životu u novom gradu bili su u fokusu istraživanja **Ivana Grinka** i **Ana Shevetskove** u petom poglavlju naslovljenome *Razvoj nove prakse*. Autori su analizirali mišljenja djece imigranata o Muzejima grada pri njihovim posjetima muzeju. Rezultati istraživanja pokazali su da djeca uživaju u posjetu kulturnim institucijama i da smatraju kako ih trebaju češće posjećivati, pa su autori te rezultate iskoristili za promjenu općeg stajališta o posjetu imigranata muzejima.

Beate Wild i **Jan An Haack** smatraju da atraktivna izložba ne mora biti samo ona unutar muzejskih zidova nego da se ona može postaviti i na javnim ili polujavnim mjestima, kao mobilna izložba na otvorenome. Njihova je rasprava ilustrirana dvama primjerima iz prakse Muzeja europskih kultura u Berlinu pri postavljanju putujuće izložbe u minibusu o kulturi i politici u Moldaviji.

Druga je izložba problematizirala strah, vizije i ideje mladih ljudi koji su govorili o zajedničkoj budućnosti Europljana. Obje su izložbe dobri primjeri kako izložba može funkcionirati izvan muzejskih prostora.

U posljednjem poglavlju knjige *Muzeji i inovacije* bila je riječ o *Novim glasovima i interpretaciji*.

Paulina der Zee provela je istraživanje zbirke koja je nedavno pripojena Ethnographic Collections of Ghent University kako bi istražila ulogu osnivača muzeja prof. Fransa Olbrechtsa u njegovim studijama o svjetskoj primitivnoj umjetnosti. Usporedivši nedavnu praksu u kojoj muzejski kustosi i antropolozi započinju dijalog sa zajednicom, autorica smatra da je Olbrehtsov kontekstualizirajući pristup estetici predmeta, iako razvijen prije 60 godina, i danas aktualan.

Lydia Icke-Schwalbe razmatrala je trend u znanosti unutar koje se razvijaju različite kritičke rasprave, pa je i taj rad prilog dugotrajnoj dvojbi o tome bi li Međunarodni komitet za etnografske muzeje ICME trebao promijeniti svoje ime. Međunarodna je rasprava potaknuta zbog novih trendova europskih etnografskih muzeja da mijenjaju svoja imena, pri čemu autorica zaključuje kako ti trendovi pokazuju krizu sintagme *muzej i etnologija*.

Kao urednice i autorice, u ovom smo tekstu prikazale modele koji informiraju o praksi i inovativnom pristupu prezentaciji kulturne baštine u etnografskim muzejima i muzejima društva, odnosno u gradskim muzejima. Ova knjiga sigurno nije posljednja o temi *Muzeji i inovacije* te se nadamo da će potaknuti i ohrabriti muzejske profesionalce na kritiku, ali i na novu kreativnu praksu u međunarodnoj muzejskoj zajednici.

BOOK REVIEW: MUSEUMS AND INNOVATIONS. // ED. ANTOŠ, ZVJEZDANA; FROMM, ANNETTE B.; VIV GOLDING. CAMBRIDGE SCHOLARS PUBLISHING, 2017.

The chapters in the book *Museums and Innovations* stemmed out of a very provocative debate that developed at the conference of the same name held in Zagreb in 2014. And so work on the book was a big challenge. The chapters are divided among six thematic units: *Exploring identity and community, Communication of the Heritage and Intangibility, Transformations, Participation and Social Justice, Development of New Practices and New Voices*. They contain contributions by 17 internationally acknowledged authors, curators and scholars. The book is meant for both people in the discipline and for the general public interested in contemporary museological themes and that wishes to find out about the new trends and issues in the museum profession.

Today the museum presents knowledge of the community and the society, as well as cultural diversity, and its additional role in society is to establish new relationships with various cultures, which is enabled by connections being made between science, the community and museum curators. In practice, museums develop various approaches: some reach out to the community by taking up many social themes, like industrialisation, globalisation, colonisation and new communities. Politics has always had a big influence on museums, including on the presentation of individual cultures. Particular attention is directed to new ways in which museum stories can be told. Apart from that, there has been a change in the understanding of memory and heritage, community memory having become important, which is particularly clearly defined with respect to the intangible heritage.

It is widely known that every museum is defined by its collections. But a contemporary museum cannot offer its public only elements of the past. And so museums encounter issues of how to impart new meanings to objects in interaction with a multicultural community. Some museums have managed to set up an open dialogue with communities or representatives of them, linking them with objects in museum collections. Monitoring the quality of attendance at museums has an increasingly greater role, that is, monitoring the kinds of visitors who experience museums as places of dialogue, places at which they can find answers to many issues. And so the new museum is interactive, does not just offer answers to questions raised, but encourages visitors to think about things and enables them to understand what they have seen and experienced in it. One can talk about a totally new form of museum in the 21st century. A new ethnographic museum is a forum, a centre for the cultural and artistic scene, a place for the encounter of various professions, from architects to scientists, as well as a place of for the encounter and dialogues of different cultures.